

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Szerkesztői szállítás:

belső-szécutca 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr., 2-ször 6 kr., 3-ször 6 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek Bécsben Oppelk Alajonál (Wollzeile 22. sz.) J. Haasensteint és Voglornál (Wollzeile 0. sz.).

Pestben: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsasse Nr. 60.)

Nyilatkoztató cikkek sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez emelkedik.

Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

Megjelen e lap hetenkint háromszor, u. m.

ke. on, csütörtökön és szombaton reggel.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, fél évre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Eredeti távsürgöny.

Feladott Pesten decz. 4-án este 8 óra — p.

Érkezett Kolozsvárra decz. 4-án este 11 óra — p.

Királyi legmagasb elhatározás

Fiume városát és kerületét közvetlen Magyarországhoz tartozó külön testnek ismeri el. Fiume tegnapi közgyűlése ezért a miniszterelnököt táviratilag fölkérte az összes lakosság hálájának király ő Feisége előtti tolmácsolására.

Az uniótörvény a képviselőházban.

(S.) „A ház roppant többsége elfogadta az unio részletes keresztülvitele iránt előterjesztett törvényjavaslatot!”

Igy szól a távsürgöny, s az utóbb érkezett részletes tudósítások megerősítik az örömhírt.

Es ez örömet megkétszerezte az, hogy rövid idő alatt kétszer volt alkalmunk tapasztalni, mikép az országgyűlés két nagy pártja azonnal egyetért, s mint egy ember áll fel, mihelyt a haza közérdeke egy kívánja.

A nemzetiségi és unio-kérdés tárgyalásakor egyaránt védelmére kelt az ország oszthatatlan integritásának a balközép csak úgy, mint az ország és országgyűlés nagy többségét képező Deákpart.

Nemzet, mely így érti hivatását, az élni fog, annak elveszni nem szabad soha!

Constatáljuk e tényt, s örülünk az egyetértésnek, mely valamint életrevalóságunk egyik legfényesebb bizonyosságát képezi, úgy jövő fennmaradásunk egyik legszilárdabb biztosítékának is tekinthető.

De zavarja örömlünket, bár kétségbe épen nem ejt az a minden alakban ismét és ismét megújuló régi tapasztalás, hogy nincs örömpohár, a melybe egy-egy öröme se bele ne vegyülne.

Vannak emberek, kik az összhangot nem tűrhetik, — kiknek örömet okoz, hiúságuknak hizeleg, ha bár csak pillanatra megzavarhatják a legszebb harmoniát.

Az uniótörvény feletti vita sem folyhatott le zajos jelenetek nélkül. Valóban sajnos, hogy abban a magasztos pillanatban, midőn a hönegység nagy műve ismét egy hatalmas lépést tett előre a valóság felé, ezek a szeretetlenség, a zíravar kaján hangjai nem maradhattak setét üregekben vissza.

Különösen Macellariu úr lelte örömet benne, hogy a királyilag szentesített törvényt megtagadhassa. S ezt tartják ezek az urak „szólásszabadságnak!”

De vajjon hol voltak ezek a népboldogító hősök akkor, midőn Bach- és Schmerling urak mindenható nivellirozása minden szabad mozzanatot lenyűgözött, semmivé tett?

A haladás, melyet az unio ügye napoként tesz, s a melyet a legközelebb elfogadott törvény megint higgadt, de biztos lépésekkel visz előre, bizonyára fáj azoknak, mód nélkül nyugtalanítja azon ábrándozók álmát, kik Szt-István országának, mint az Üdvözítő ruháinak felosztására speculálni meg nem színek.

Minél inkább megszilárdul, minél erősebb és mélyebb gyökereket ver az eddig két részre osztott haza egysége, annál inkább szétfoszlik a remény a daco-román ország-foglalási téveszmék, rémtervek valóságára — ez természetes.

Néhány román ideotán kívül egy pár szász autonomista is előállt külön kívánságával. A szász ispán választási jogát védte, mintha a székely nemzet joga a főkir. bírákat szabadon választhatni nem lenne régiebb és ép oly becses; de a melyről a székelyek a parlamenti felelős kormányra való tekintettel önként lemondottak. Avagy talán a szász ispán állása inkább megfér a miniszteri felelősséggel?

Hanem megvigasztal, megnyugtát más-

felől az, hogy voltak román és szász képviselők, kik a törvény és idomosság terén maradvák, nem keresték saját nemzetbeliük üdvét azon az uton, a melyen bizonyára fel nem található.

Meg vagyunk győződve, hogy a törvényes tényezők közreműködésével hozott és koronás király által szentesített törvény s a király és nemzet közt létrejött kiegyezés sokkal erősebb, sokkal szilárdabb alapon nyugszik, semhogy azt egyes különcök szeszélye, ildomtalan rakoncátlanokodása megingatni és meggyöngíteni képes volna.

Sőt annak a reménynek is bátran helyet adhatunk, mikép a román és szász nemzet józan többsége elvégre is átlátandja, avagy tán már meg is győződött, hogy állásfoglalót nem a közérdek, hanem saját kisinyke énjök személyes érdeke vezérli, s hogy hazánk egyesült törvényhozása minden jóra való óhajtatást, minden jogosult kívánatot teljesíteni igyekszik, a mennyiben az a törvény határain belül mozog, az ország integritását nem fenyegeti, s a közigazgatás és igazságszolgáltatás pontos és gyors menetét nem zsidbasztja, nem akadályozza.

Pest, december 2. 1868.

(y z n.) Az unio törvényjavaslat lefolyt tárgyalásának főmozzanatait távirtam.

Alatta a románok usque ad nauseam lovalgaltak ismét kedvencz vesszőparipájukon, — melyet pedig a kolozsvári és nagy-szebeni gyűlések már meglehetősen kifárasztottak — az-
al állván elő, hogy az uniora vonatkozó kolozsvári 1848 ki. czikk az erdélyi államjog követelménye szerint nincs szentesítve.

A szász testvérek, kik ezuttal — kellő elismeréssel constatáljuk — menten minden túlságos heveségtől, higgadt vérell vönek részt a tanácskozásban, szintén említették e körülményt, vezér-
szónokuk Rannicher Jakab által, hanem csak úgy per mój és főindokl, melynélfogva nem szavazhattak a törvényjavaslatra, azt hozták fel, hogy a szász nemzetnek számtalan beadványa, tolyamodása, memorandumja hever már a kormány-
nál, melyek még per tractatio alá sem kerültek, pedig tetemesen járulhatnának a fennforgó kérdés földerítésére; — ezenkívül érinték, mintha több ígért tételt volna irányukban, melyek — magyarára mondvá — nem tartattak meg.

A románok ennél fogva kizárólag csupán a kisebbség ismeretes javaslatát lettek volna hajlandók elfogadni, de miután erre legkisebb remény sem mutatkozott, egyenként kiosontak a törvényhozási teremből, — míg a szászoknak sem a minoritás, sem a majoritás munkálata nem tetszett, és a „medium tenere beati” közmondást tartván szemük előtt, indítványuk oda ment ki, hogy a miniszterium oly törvényjavaslatot terjesszen a képvis. ház elé, a mely — természetesen figyelembe véve a szászok főlebb említett több beadványát, — az unio kérdését véglegesen rendezze.

Vajjon e-e a középút és nem az, melyet a majoritás törvényjavaslata jelöl ki? — nem vitatott.

No hanem ha a régi vesszőparipa előhozott is megint, nem mondhatjuk, hogy valamicskével ne léptünk volna előre.

Mert míg Szebenben, de sőt Kolozsvárt is nem egy olyanforma szó ejtetett ki az ottani ugynevezett országgyűléseken 1863, 1864 és 1865-ben, a mely az unionak körülbelül fölösleges voltát erőlködött demonstrálni, ezuttal még Rannicher is elismerte annak szükséges voltát, kimondván mikép a megváltozott viszonyoknál fogva most kellene azt kezdeményezni, ha már nem volna tény, — sőt Puscariu szintén a kölcsönös kibékülés mellett beszélt.

Mi meglegyszünk ezuttal ennyi fordulattal, — a többi jót majd meghozza a gyakorlat.

A differentia, a mely a magyar és német delegatio között a közös hadügyminiszterium budgetjében eszközözendő törlések miatt felmerült, komolyabbá kezd lenni.

A magyarok bőkezűbbek, de nem ám azért, mert az összes közös költségnek csak 30%-t kell fizetnünk — mint ezt a németek mondják — hanem bizonyára azért, mert hogy úgy mondjam, finomabb érzékkel bírnak az európai helyzet veszélyes volta iránt s azt akarják, mikép a magyar-osztrák birodalom valamely non putarem esztére készen álljon!

Egyébiránt nem lehet kétkedni, mikép a birodalmi tanács delegatiójának minoritása, a

mely a kormány előterjesztése mellett van, és a magyar delegatio többsége biztosítani fogják b. Kuhn budgetjének a győzelmet, s így abból túlságosan sok nem igen lesz levonva.

A Vetter honvédtábornok előktele alatt működő bizottmány, melynek feladata volt a honvédseregről szóló törvény kivitele iránt rendszabályokat alkotni, csaknem bevégezte munkáját.

E szabályzatban javaslatok foglaltak a zászlóalj és századok beosztásáról, megyék, körletek szerint, valamint az egyenruháról is.

Mintán a kormány a jelenleg módosítás alatt levő vérendszertörvénnyel a honvédseregről szóló törvényt is egyszerre terjesztendi szentesítés alá, a jövő év első hónapjaiban már megtéphetnek az előkészítő lépések a magyar honvédsereg tetteges felállítását s szervezése iránt.

Csak minél előbb!

Tisza Kálmán beszéde

(A képviselőház nov. 28-iki ülésében.)

T. ház! Mindazok, melyek a fennforgó kérdést illetőleg a múlt napokban e teremben elmondottak, felelni akarni oly vállalat volna, melytől már csak az idő rövidsége iránti tekintet is eltolt engem.

Röviden óhajtom általánosságban elmondani nézetemet s aztán legfeljebb egy-két megjegyzést tenni. (Halljuk!)

Nem bocsátkozom a nemzetiségi kérdés bölcséleti vitatásába, mert bármi szép legyen is egy ily tanulmány, azt hiszem, hogy ha szem elől tévesztjük nemcsak a konkrét helyzetet, hanem a történelmi fejlődést, de még magának az államnak eszméjét, s az állam fennállásának feltételeit is, mint ezt különben igen szép elmélkedésében Mocsonyi Sándor képvis. úr tevő: a legszebb, a logicaibb elmélkedésnek is gyakorlati haszna nincs és nem is lehet.

Nem kutatom azt sem, ki élt először e hazában, kik voltak azok, kik itten talán, midőn a magyarok bejöttek, már állami életet éltek, hiszen utóljára is, ha szétekintünk Európa államaiban, nem fogunk talán egyet sem találni, melyben a ma fennálló államban azon nemzet, uralkodnék, mely abban legelőször megtelepedett. Az egymást követő háborúk és foglalások folytán utóljára egy néptörzs, mely ott megtelepedett, és az ottan eddig létezett államokat legyőzte, megalakította a jelenlegi államot, nevet adott annak, s az azelőtt ottan élők vagy beolvadtak, vagy ha nem is olvadtak bele, de kifelé diplomatiailag s politikailag azon nemzet neve alatt értetnek. Így történt ez hazánkban is a különböző, egymást követett alakulások és felbomlások után.

Midőn bejöttek a magyarok elődei, az akkor itt létezett államokkal háborúba keveredvén, azokat legyőzték, megalakították a magyar államot. S azóta együtt élnek ezen magyar államban az itt talált népekkel és azokkal, kik azóta a hazába bejöttek, de kik ettől kezdve kifelé politikailag és diplomatiailag a magyar nemzet neve alatt értettek.

Nem akarok, t. ház, ebből, s a hódító és hódított közötti viszonyból következtetéseket vonni; éppen úgy helytelennek tartanám ezt, mint a mily helytelennek tartom azt, midőn az előbb-ittléstől akarnak valamit következtetni.

Hiszen mióta ez történt, hosszú századok vonta el hazánk felett; e századok látták az itteni élő s különböző népeket, nemzetiségeket egymás mellett, egymásért, és a közös hazáért küzdeni. S azon egyes esetek, melyekben egymás ellen küzdöttek, nem egyebek, mint egyes sőtét foltok, melyeket a századok által élénk tartott ragyogó képen a mindnyájunk közös vesztét akaró kajánosság ejtett; (Tetszés.) s a mely foltokról nem azért kell megemlékeznünk, mint fájdalom, itten is történt, hogy ily események megújulhatásainak feltűntetése által egymást fenyegeztük, egymásra nyomást gyakoroltunk, vagy szemrehányásokat téve a keserűséget élesztük fel szíveinkben, hanem igenis meg kell emlékeznünk ezekről olykor azért, hogy soha egy perczig se feledjük el, miszerint az ily események állandó hasznát soha egyikünknek sem tettek, de szenvedtünk eleget miattunk mindnyájan. (Nagyon igaz!)

De nem is félek én, bármit gondoljanak vagy mondjanak egyesek, hogy megújulhatnának az ily események; mert ha áll az, a mit egy t. képviselő-
sáunk mondott, hogy a nemzetiségek azon utolsó szomorú események alkalmával nem a reakciót szolgálták, hanem hogy valamint a hatalom és reakció őket akarta saját céljaira felhasználni, úgy ők a

batalmat ismét öncéljaikra kívánták felhasználni, ha mondom, áll ez, okvetlenül áll az is, hogy ezen tapasztalat meggyőzhette mind a hatalmat, mind a nemzetiségeket arról, hogy ezen szövetségből némi ephemer eredmény után mindegyikünknek csak káro-
hozat következett. (Tetszés.)

Meggyőzhette a hatalmat, a mely kénytelen volt belátni, hogy maga ébresztett fel oly törekvéseket, oly óhajtatásokat, melyek még jogosult létét is megsemmisüléssel fenyegették, s meggyőzhette a nemzetiségeket, melyek, mint ugyanazon képviselő úr mondotta, belátták, hogy az ily szövetségnek eredménye nem egyéb, mint a Gleichbeknechtigung.

Nem időzöm tovább e tanulságos, de minden-
esetre szomorú képnél. Én azt hiszem, hogy két tény van, a melyből minden egyebek mellőzésével ki kell indulnunk: az egyik az, hogy itten létezik egy állam, mely magyar államnak nevezetetik ezred-
év óta, s hogy ezen állam összes lakói diplomatia-
lag és politikailag a külfölddel szemben mint egy-
esleges magyar nemzet ismeretesek; a másik, hogy e hazában különböző nemzetiségű polgárok laknak. S e két szempontot véve figyelembe, a nemzetiségi kérdést úgy kell megoldanunk, hogy ezen hazának integritását s ezen nemzetnek a külföld irányában egységét fentartsuk; a nemzetiségeknek pedig nemzetiségi tekintetből benn is teljesen egyenlő szabadságot adjunk mindaddig és mindazokban, a meddig ama két előfeltétel nem veszélyeztetik.

Ez az, t. ház, a mit a t. képviselőház, sőt maga az országgyűlés több ízben ígért; ez az, minek ma bevéltásáról van szó.

Többen a képviselők közül azt állították azonban, hogy azon törvényjavaslatok, melyek előttünk fekszenek, kivéven szerintük a kisebbség által beadottak, a cizellanc nemcsak meg nem felelnek, hanem hogy ezzel határozottan ellenkeznek. Lehetetlen mindazt, mit ellene felhoztak, lehetetlen mindazon vádat, melylyel a törvényjavaslatokat illeték, megegyezően akarni, sokkal hosszabb időt venne ez igénybe, mint a mennyivel a ház rendelkezik; de igenis felemlitem azon három fölvetéseket, azon három fővádat, a mely felhozottak. (Halljuk!)

Az egyik vád az, hogy ezen törvényjavaslat illetéktelen suprematiát ad a törvényben a magyar nemzetiségnek és hogy a magyar nyelv számára privilegiumot oszt; a másik, nem is említve a területek kikerekítését, melyre nézve többen úgy nyilatkoztak, hogy ezt utóljára nem kívánják feltételül — megtagadja, hogy a létező törvényhatóságokban a többség nyelvének uralma megállapíthatassék; a harmadik, hogy az e hazában élő különböző nemzetiségeket nem akarja mint nemzeteket törvénybe iktatni, és ezáltal azoknak halálát kényszeríti elő.

Az első illetőleg, t. ház, én részemről tagadom, hogy itt valamely illetéktelen suprematiáról, vagy a magyar nyelvnek adott privilegiumról volna szó; tagadom, mert úgy hiszem, senki sem vonhatja kétségbe, hogy minden oly államban, melyben a különböző nemzetiségek laknak, a do-
log természeténél fogva kell, hogy egyik azok közül mintegy vezérszerepet vigyen és hogy annak nyelve, mint közvetítő nyelv, az állam nyelve legyen. Azt hiszem, hogy azt sem lehet kétségbevonni, miszerint eltekintve minden egyébtől arra, hogy a helyzetet bírja arra, hogy nyelve vétesse fel közvetítőül azon nemzetiség van hivatva, mely a befolyásának természetes factoraival bír. E természetes factorok a szám, mivelttség, vagyonosság és ezek segélye gyanánt, ha velük egyesítve van, a történelmi mult.

Azt sem hiszem, hogy tagadhassa valaki, sőt többen a kisebbségi vélemény pártolói közül beismerték, hogy ezen factorok birtokában ma ezen országban a magyar nemzetiség van. Nem privilegiumot oszt tehát, nem illetéktelen suprematiát mond ki a törvény, hanem egyszerűen constatálja a helyzetet, úgy a mint az most van. És uraim, ha a helyzet nem így volna, sem nekinék, kik magyarok vagyunk, nem volna okunk annyit fektetni arra, hogy ez törvényben kimondassék; sem azoknak, kik nem magyarok, nem volna okuk e felett aggódni, mert rég elmúltak már azon idők, midőn ily jogot a törvények biztosítottak. Ily jogot csak az bírhat, ki annak természeteszerű föltételével bír. Ma veszítse el a magyar nemzet — mitől óvjon meg Istenünk — e föltételeket, ott lehet a törvényben százszor beiktatva, de ezen jog át fog menni azon nemzetiségre, mely ezen föltételnek birtokában lesz. (Igaz! Ugy van!)

A mi a többség nyelvének követelését illeti: b. Eötvös József mélyen t. barátom igen szépen kifejtette azt, mennyire nem egyezik meg a több-

ség nyelvének a törvényhatóságokbani kimondása a szabadság eszméjével; kifejtették mások is, miszerint a többség nyelvének ily megállapítása utóljára is nem egyéb, mint indirect úton nemzetiségi kerületek alakítása; ezeket én nem ismételtem, csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy ha a többség nyelve határozatát is el, a törvényhatóságokra nézve ugyanazon eset fog előállni, a mely előáll a központi bizottság által beterjesztett törvényjavaslat folytán; azon eset ugyanis, hogy többféle nyelvet kellend használni, továbbá, hogy a törvénykezésnél fordítókra lesz szükség és így ezen javaslatra nézve éppen egy alkalmazható leendő az, mit Miletics képviselő úr jónak látott a másokra alkalmazni, hogy machiavellianus és jezuizmusból indul ki, mennyiben olyast ígér, a mit az életben teljesíteni nem lehet. Van, igaz, egy eset, melyben az nem fog előfordulni és ez azon eset, hogy ha a többség nyelvének oly zsarnoki hatalmat akarunk adni, hogy a mely területben ily többség nyelve volna uralkodó, azon területben sem az egyén, sem a község, sem az egyház más nyelvet ne élhessen. De ily keresztülvitele a többség nyelvének akár a nemzetek egyenjogúságának, akár a szabadságnak használata, e felett ítéljen bárki. (Helyeslés.)

A mi különben a legfőbb kívánat, illetőleg legfőbb vád volt, az arra vonatkozik, hogy a nemzetiségek qua nemzetek, a törvénybe iktatassanak, vonatkozik arra, hogy ennek megtagadása a nemzetiségek halálát okozza; ez utóbira felelek legelőször. Bármely elfogulatlan ember ítéletére bízom, lehet-e azt mondani, hogy egy nemzetiségnek halála, habár csak szellemi halála is, készítették akkor, midőn egész az akadémiai legfelsőbb intézetekig intézkedik arról, hogy mindenki, még a felsőbb iskolákban is, saját anyanyelvén vehessen oktatást; midőn intézkedik arról, hogy minden e hazában lévő nemzetiségek számára még a legfelsőbb tanintézeteknél is tanszékek rendeztessenek; midőn községekben, egyházban, egyházi hatóságban, midőn társulási útján megengedi minden irányban érvényesíteni a nemzetiséget, hogy miképp lehessen mondani akkor azt mondani, hogy egy ily törvényhozás a nem magyar ajku nemzetiségek halálát célozza, ezt én részéről megfogni nem tudom. (Helyeslés.)

Én meg vagyok arról győződve, hogy a mely nemzetiségre nézve ily intézkedések dacára is az elhalás veszélye fennforog, az el fog halni nem azért, mert a törvények ezt okozták, de el fog halni mindezen törvények mellett is, mert nincs benne meg a szükséges eleme. (Tökéletesen igaz!)

Különben legnagyobb súlyt fektettek arra, hogy ezen szó nemzet, a nemzetiségeket illetőleg törvénybe iktatassék. Dobránszky képv. ur hosszasan mutogatta is, hogy ezzel ő nem valami újat kíván, hanem csak olyat, a mi törvénykönyvünkben eddig is benne volt.

Én megvallom, az okoskodás egy igen könnyű nemének tartom egy századokkal ezelőtti egészen más viszonyok közt és más értelemben használt szónak adni azon értelmezést, mely valakinek tetszik, s abból aztán huzni következtetést. És pedig, hogy ez így történt, s hogy ezen szó „nationes” ama régebbi törvényekben nem az ő általuk ma akart politikai értelemben nemzetet tesz, ezt, azt hiszem, minden egyebek mellőzésével saját maga idézetével fogom bebizonyítani. (Halljuk!)

Ő ugyanis állítása támogatására idézte ama törvényt, mely a por lázadás után intézkedik az iránt, hogy a magyar natiohoz tartozó jobbágyok vesztessék el a költözködhetségi jogot, a többiekhez tartozók pedig, kik közül a czigányokat elfelejtette, mert azok is benne vannak, a többiek pedig a költözködhetségi jogban megtartassanak. Én azt gondolom t. ház, hogy midőn ezen nationesek, melyekről ott szó van, akár magyarok, akár mások lettek legyen is azok, tisztán mint jobbágyok említettnek, mert hiszen a nem jobbágyoknak szabad költözködhetségi ott nem lehetett szó: akkor azt mondani, hogy ez politikai nemzetnek elnevezése, valóban megfoghatatlan. Hiszen tudjuk azt, hogy azon időben minden politikai jog a nemességet illette, mely a törvényekben, mint populus van megnevezve, és hogy az volna valahol a törvényben, hogy az országban bat ily populus van — nem hiszem, hogy valaki kimutathatná. Különben, hiszen ez utóljára is mindegy volna, mert ha nincs is törvényben, és ha ez az ország veszélyeztetése nélkül megadható volna, miért ne iktatnánk törvénybe olyat, mi eddig a törvényben nem volt.

Megvallom, midőn épen erre oly nagy súlyt láttam fektetve, s midőn oly ártatlan színben láttam ezen dolgot feltüntetve, egyelőre majdnem azon gondolatra jöttem, hogy ime azért elállanak az ellenvéleményűek minden többi követeléseiktől és megalkothatjuk e törvényt kölcsönös egyetértéssel, teljesítsük tehát ezen kívánságukat. Azonban emlékezetembe kellett idéznem Mocsányi Sándor t. képviselő társam szavait, ki is azt mondta, hogy a nemzetiségek nem elégedhetnek meg művelődési szempontból azzal, hogy nekik a társulási jog adatik, nem elégedhetnek meg pedig azért, mert minden társulat az államhatalom alatt áll, s ha azon társulat az állam céljaival ellenkező

irányban halad, az állam ezen társulatot be is tiltatja; nekik tehát ezen társulási jog nem elégséges, nekik nemzet kell, melynek jogai felebb állanak az állam jogánál, s melynek szabad az állam java ellen törni a nélkül, hogy az állam ötét ezért feleltre vonhatná. (Zajos helyeslés.)

Ezek után már azt hiszem, hogy teljesen lehetetlen, hogy bárki is, ki e hazának épségét és fennállását akarja, a nemzet szónak ily módon törvénybe iktatásába beleegyezzen.

Különben nem is áll az, mit t. képv. ur mondott, hogy ez szükséges azért, hogy a nemzetiségek mint ilyek, magukat kifejtthessék, magukat művelthessék; mert nem áll az, hogy csak oly nemzetiség, mely egyuttal nemzet, és csak olyan helyen, hol nemzet, tudná saját művelődését emelni. Múltotassék a t. képviselő ur székfoglalásán az e hazában élő románok és a Romániában élők közt, hol a román nemzet él, vajjon melyiknél nagyobb a műveltség, melyiknél nagyobb az előhaladás? Azt hiszem azoknál, kik itt köztünk élnek. (Élénk helyeslés.) Dobránszky képv. ur igen nagy előszeretettel hivatkozik arra, mi az első magyar kir. szent István szájába volt adva: hogy egy nyelvű ország vagy birodalom töredékeny és mulandó.

Nem tudom, hogy oly nagyon mulandónak tartja és hiszi-e Angliát, Franciaországot és Oroszországot, mert ezek is mind egy nyelvű országok, és még eddig legalább nem láttam, hogy ezek e miatt ingadoznának.

A mi egy másik képv. urnak azon figyelmeztetést illeti, hogy vigyázzunk, mert reánk nézve egy idő óta oly kedvező körülmények várakozhatnak, és úgy járhatunk, mint a szegény Erdély, melynek alkotmányos uton összehívott országgyűlése alkotott 1863-ban törvényt, melyeket a fejedelem rendeletileg hatályon kívül helyeztet. Én, t. ház, a t. képv. urra magára bízom itélni a felett, hogy helyes-e ily módon kétséget támasztani akarani a koronás fejedelem alkotmányos értelemét iránt (élénk helyeslés); de magam részéről megjegyzem, hogy én elismerem, nem azon alapon, hanem más alapokon, minden emberi intézmény ingadozó voltát, és én részéről soha egybebe mint a nemzetnek törvényeihez való ragaszkodásba, hűségbe és erejébe nem vetem bizalmamat, de meg kell jegyezmem, miszerint az általa felhozott hasonlat egyáltalában nem áll.

Erdélyben az alkotmány felfüggesztése korszakában, e törvényekkel ellenkezőleg hivatott össze az országgyűlés, és midőn a fejedelem ez országgyűlést alkotta rendszabályokat eltörölte, akkor az alkotmánynak és törvénynek tett eleget. (Igaz!)

Azt mondta egy képv. ur, hogy nem áll az, a mit, ha jól emlékszem, Bartal képv. társam mondott, hogy ha Magyarország elvész, a többi nemzetiségek is el fognak veszni, de ha ugymond beállna is a mit mondott, sokkal jobb egy nagy jövője és nagy hivatással bíró nemzetbe süllyedni, mint ilyen törvények által magyarizáltatni.

Én t. ház magam is azt hiszem, hogy sem egyikünknek, sem másikunknak nem kell elveszni; de ha ezen általa tett nyilatkozat, nem egy talán öntudatlanul létező titkos óhajnak naiv elárulása, akkor valóban nem tudom, hogy mi alappal bír, nem tudom, mert egyfelől őszintén megvallom, hogy én nem látom a magyar nemzetiségnek azon erejét, hogy még ha akarná is, e hazában élő más nemzetiségeket beolvasztani képes lenne; nem látom azért sem, mert mindazok után, miket felebbemlített, nem mutathat itt senki, ha csak minden alap nélkül vádolni nem akar, magyarizálási törekvésekkel; és végre is gondolja meg az igen t. képv. ur, hogy ha a valójában nem létező, magyarizálástól féltében hajlandó lenne egyik vagy másik nemzetiség, mely e hazában létezik, magát ama nagy tengerbe elsüllyesztetnek binni, valóban nem sokára elkövetkeznék azon idő, a midőn azon nemzetiségek tagjai maguk átkokat emelnének azok ellen, a kik őket ily törvénybe vezették. (Helyeslés.)

De t. ház, nem folytatom tovább e válaszolásokat, mert valójában óhajtom részéről is, hogy mindent megtegyünk, hogy e javaslatok folytán mentül előbb törvényt alkothassunk. Ezen vagy-tól vezetettve, magam is óhajtom, mentül kevesebb idejét venni igénybe a t. háznak, és e tekintetben ne vegyék rossz néven nekem azok, a kik e t. javaslatok ellen vannak, sőt azok miatt bennünket talán vádolnak is, hogy figyelmeztetésül felhozzam s felkérem őket mindnyájunk érdekében, hogy miután már kifejtették elégtelenségüket e t. javaslatokkal, miután már elmondották nézeteiket, ne akarják még tovább is gátolni, hogy e kérdésben törvényes megállapodás jöhessen létre (helyeslés); — ne akarják, mert utóljára is, mi volna annak a következtetése, ha e néhány rövid nap alatt e tárgyan törvényt alkotni, nem tudnánk? Nézetem szerint más következtetése nem lenne, mint hogy nem lehetvén a törvényeket, melyek léteznek mindvégig függőben tartani, a kormány kötelesség szerűleg kénytelen lenne végrehajtani azon törvényeket, melyek e tekintetben még ma is fennállnak, és melyeknél nem jobbnak, de rosszabbnak ígértek ugyan néhányan e t. javaslatokat feltüntetni, de hogy mily nagy különbség van azok és az előttünk fekvő törvény-

javaslatok között, ezt azt hiszem saját lelkében mindenki elismeri. (Ugy van!)

Ajánlották nekünk több oldalról és bizonyosan a legjobb és hazafias szándékból azt, hogy ha nem helyeselhetjük is mindenben a kisebbség indítványát, fogadjuk el legalább azt, a mit Dobránszky képviselő javasolt, mert hiszen ezélunk nem lehet más, mint az e hazában élő nemzetiségek kielégítése, a kielégítés pedig csak ezen uton érhető el.

Én t. ház legelsőben is szeretném tudni, mi alapján lehessen mondani valakinek, hogy azon nemzetiség, melyhez tartozik, csak ezen egy módon lesz kielégíthető, de semmieset sem áll ez minden nemzetiségről a hazában, melyek közé azt hiszem számítani kell a magyart, németet és felvidéki tótokat, kiket, hogy a kisebbségi javaslat kielégíteni nem fog, arról bizonyosak lehetünk. (Helyeslés.)

De különben én határozottan és bizton hiszem és reményelem, hogy az e hazában lévő különböző nemzetiségek mindegyikét ki fogja elégíteni oly javaslat, mely megadja azon teljes szabadságot, mely a haza veszélyeztetése nélkül megadható. De ha ezen bitem és meggyőződésemd dacára bármikor is elérkeznék rám nézve azon szomorú perc, melyben meg kellene győződnöm arról, hogy e haza nemzetiségei közül vannak olyanok, melyeket semmivel, a mi e hazának jólétét nem veszélyeztet, kielégíteni nem lehet, őszintén bevallom, hogy az nem lenne indok réám nézve arra, hogy én azt, a mi által a haza veszélyeztetik, megadjam, és vérző szívvel, nehéz kebelrel bár, de azt mondanám, lássuk tehát, ha így kell lenni e szegény anyit szenvedett haza megbírja-e még egyszer saját halálát fainak küdelmét. (Zajos helyeslés.) És ha kellene, a legrosszabb esetben képes volnék meghalni e haza romjain, de azért, hogy ezt más ne tehesse, én magam romboljam le hazámat, ezt soha tenni nem fogom. (Hosszas élénk éljenzés. Felkiáltások: Szavazzunk! szavazzunk!)

Lapszemle.

A „Sieb. d. Wblt” azt erősíti, hogy a szász polgárság egy része nem osztja ama felfogást, mintha a „Sachsenland” átalakítását eredményező reformok csak a kormány kezdeményezése útján lennének valósíthatók, s mintha e végre az egyetemen csupán anyagot kellene szolgáltatnia. Fel lett ismervé — ugymond — az, hogy a községi rendszer teljes reformját jelenleg nem lehet eszközlőni, miután az 1863-ban kidolgozott egyetemi tervezet sem az előbbi, sem a jelenlegi kormány nem hagyta helybe; ezért a község, kerület és egyetemnek korszerű választási rendszer általi megújítását tűzte ki az egyetem célul. A „S. d. Wblt” ezt várja a kerületekkel között legújabb községi szabályjavaslatról.

A „Sieb. Blätt.” az „ifjú szászok” különje, e javaslatot politikai képtelenségnek mondja, mely a várakozásnak éppen nem felelt meg. Legelőbb is az által kívánja ezt bebizonyítani, hogy az utasítási rendszer részleges fenntartása homlokegyenest ellenkezik a képvisleti rendszerrel, a mint azt a javaslat 19. §-ének ellenmondásos szabványai világosan kitűntetik; utasítás és mégis szabad meggyőződés szerinti szavazás, — külön vélemény, e feletti szavazás, s a tárgyalások felfüggesztése 14 napra stb.

A „Kron. Ztg.” ugyane javaslatról írja vezércikkét. Legelőbb is arra utal, hogy a „Sieb. Boté”, „Bistritz. Wblt” és „Sieb. Blätt.” a közvetlen választások mellett nyilatkoztak, s csak a „Sieb. d. Wblt” óhajta közvetett választásokat, s a felett a jelen királyi földi viszonyokat egészen szervesnek látja. Ez egészséges a „Kron. Ztg.” szerint az anyagi tespedésben nyilvánul, gátolja a munkás kezek szaporodását, elzárja az ipart; tanúsítja ez épséget! a közigazgatás hanyasága, mely ipar és gazdaság tekintetében felszázados hátramaradást jelez; ez életvidorság miatt vannak elforgácsolva a tanerők, s a hivatalnokok és papok özöne mellett semmi gond sincs fordítva az ipar- és gazdasági kiépítésre. A népet képviselő testületek és egyetem bizonyosul más útát követve a „Kron. Ztg.” véleménye szerint, nem cserélnék össze a nép javát saját érdekeikkel; a „S. d. Wblt” hiába számít a városok és vidékek józan polgárságára, csak a saját jólétükre gondoló fanatikusok állandának mellette. A „Kron. Ztg.” a javulást csak a közvetlen népválasztásoktól várja, mert csak így fog a közjó irányadó lenni, a hivatalnokok és önmagukat kiépítő testületek érdekeivel szemben.

Mint előre tudni lehetett, a „Gaz. Trans.” nincs megelégedve a képviselőház által elfogadott nemzetiségi törvényjavaslattal, a mint az t. i. Deák Ferencz javaslata szerint módosított; zokon veszi azon állítást, hogy a magyar állam egysége követeli, hogy a magyar nyelv legyen a közkormányzat nyelve, s hogy csak egy politikai nemzet létezhetik Magyarországon. A „Gaz.” Dobránszky történelmi fecsegéseivel vigasztalja magát. Ám legyen kinek-kinek saját ízlése szerint.

Delegatíók.

A magyar delegáció nov. 20. diki nyilvános ülésében végig tárgyalta a külügyi és tengerészeti budgetet, melyekre nézve a bizottsági javaslatok elfogadattak. — Az osztrák delegáció hadügyi bizottsága elkészültvén munkálátval, a hadseregnek 75.424.000 frtra előirányzott költségét 64.459.990 forintra, tehát több mint 10 millióval szállította le.

A magyar delegáció nov. 30. diki ülésében tárgyalásra került a hadi költségvetés. A bizottság a szükségletből, miután 3.174.000 frt a katonai közigazgatás saját bevételei által fedezve van — tehát az előirányzott 75.424.000 frtból az említett összegben kívül még 2.000.000 frtot törölt s 70.250.000 szavazott, mi az osztrák delegáció által megszavazott 64 milliótól tetemesen különbözvén, a differentia kiegyenlítése most feszülten váratik.

A közös külügyminiszter válasza

a Zsedényi és társai által Romániát illetőleg beadott interpellációra, következőleg hangzott a magyar delegáció összes ülésében:

A mi ezen interpellációnak első részét illeti, mely különösen ezen félreértésekre vonatkozik, melyekkel a külügyminiszternek a vérendreiszor viták alkalmával mondott nyilatkozata a közvéleményben találkozott, és némely általános észrevételt magában a külügy irányára nézve: erre nézve megnyugvással válaszolhatja a külügyminiszter, hogy azon nézetek, melyek ezen interpellációban kifejeztetnek, saját nézeteivel és törekvéseivel teljes összhangzásban vannak.

A kormány békepolitikájának legbiztosabb jelét adta éppen az által, hogy semmi kötelezettséget sem vállalt, mely ötlet a semlegesség teréről eltávolíthatná; teljesen önálló s egyedül a monarchia legszorosabb érdekeit szem előtt tartó, s mindenben engesztelő szellemben nyilvánuló magatartást követett, és fog követni. A kormánynak ezen magatartásából következtethető, hogy sem támadási, sem visszafoglalási törekvéseket nem táplál. De habár valamennyi hatalommal a legjobb baráti viszonyban vagyunk és habár a kormány teljesen el van határozva, hogy a béke fenntartását főfeladatának tartja, nem mehetett ezen jóhiszeműségben annyira, hogy még a megtámadatásnak lehetősége előtt is szemét behunja vagy pedig minden eshetőségre ne tekintene.

A kormánynak semlegességi állása mellett is, mely állást a monarchia helyzetének és érdekeinek egyedül megfelelőnek tart, még azon esetre is kellene figyelemmel lenni, ha a monarchiának önmagától kellene gondoskodnia, igen jól érezve azt, hogy biztosított békéje csak annak lesz, a ki kész arra, hogy ha megtámadatnék, vagy az ő békepolitikáját nem tisztelik, hogy magát minden megtámadás ellen sikeresen védelmezhesse.

Ezek voltak az indokok, melyekkel a külügyminiszter személyes nézeteit támogatta, midőn a birodalmi tanács bizottságának vitái alatt a vérendreiszor törvénynek elfogadását ajánlotta; ha tehát ezen indokoknak a közvélemény elterjedt értelmét tulajdonított — a mi az ily nyilatkozatoknak csak töredékesen történő közzététele által majd mindig megesk — azt hiszem, hogy a külügyminiszter ezen nyilatkozata mind az interpelláló uraknak és az országos bizottságnak, mind pedig a közvéleménynek teljes megnyugvására fog szolgálhatni.

Azon állásnak megítélhetése, melyet a külügyminiszter a Havasföld irányában elfogad, egyszerűen hivatkozhatik arra: hogy valamint változatlanul hű maradt a szerződések által elvállalt köteleseishez, úgy őszintén oda is törekedett, hogy a Dunafejedelemiségekkel a jó szomszédi viszonyt fenntartsa.

Teljes öntudattal bír tehát a kormány, hogy mind az osztrák-magyar monarchia leghasznosabb érdekei, mind a mindenkor nyíltan kimondott semleges politikájának fogva a Dunafejedelemiségekben nyilvánuló igazalommal szemközt részrehajlatlanúságot tanúsított; sőt e miatt azzal is vádoltatott, hogy ezen országok felfegyverzéséhez hozzájárult, a mennyiben az oda szállított fegyvereknek a monarchia területén átviteltét megengedte.

Annál feltűnőbb lenne tehát, hogy ha az általános felfegyverzés szükségét a Dunafejedelemiségekben, akár az ottani közvéleményben, akár a felszólításokban, melyek fegyverek beszerzésére fordítandó önkéntes adakozások iránt történnék, azon lelkismeretlen ürügy alatt akarná igazolni, mintha az osztrák-magyar monarchiának szándéka azon országoknak megszállására vagy adnectálására lenne irányozva.

Leghatározottabban ki kell tehát nyilatkoztatni a külügyminiszterium nevében, hogy nincsen eszmé, melytől távolabb van, mint attól, hogy a dunai fejedelemségeket meghódítani akarja.

Az osztrák-magyar monarchia ezen országoktól nem kíván semmi egyebet, mint azt, hogy azon szerződéseket, melyek állami existenciájuknak alapját képezik, épp annyira tiszteljék, a mennyire élvezik azon kiváltságoknak oltalmát is, melyeket ezen szerződéseknek köszönnek, s melyek őket minden egyoldalú beavatkozás vagy külmeztámadás ellen biztosítják.

A mi a terjedelmes fegyverkezést a dunai

